

Interview

Over leugens, geschiedenis en oorlog

Een interview met een Langerakse "Tachtelander"

We (de redactie) zijn op bezoek bij Peter de Zeeuw en z'n vrouw, mevrouw De Zeeuw-Verhoeven in "Tachteland" (voor de niet-ingewijden: de buurtschap Achterland in Groot-Ammers). We praten met mevrouw De Zeeuw wat over dialect en later zingt ze op ons verzoek een paar liedjes van vroeger. Hoewel die liedjes uiteraard niet in de streektaal zijn (dat doen wij hier niet, dacht ik) nemen we ze toch dankbaar op de band.

Daarna raken we in gesprek met haar man Peter, ofwel "gewôôn Pêêt de Zêêuw" geboren in Langerak, maar al weer jaren wonend in 't Achterland. Hij praat een dialect dat misschien de bewering van Kees dan Hartog (in ons interview in het vorige nummer) bevestigt dat de LekkanTERS minder plat praten dan bijvoorbeeld de Schoonrewoerders. Sommige karakteristieke klankkleuren voor onze streken komen er niet in voor. Toch zijn er genoeg schitterende streektaalwoorden in aanwezig om voor ons blad van belang te zijn, zoals bijvoorbeeld de goede raad aan de chauffeur bij het wegrijden: "Je mò gewôôn over je schoer kaike nao dien hêèning en veur de rest nerreges nao"!

Hij begint z'n verhaal met de opmerking dat er in Langerak vroeger mensen waren die erom bekend stonden dat ze zo konden liegen, en geeft daarvan een voorbeeld. Hij zegt:

"D'r was een ome van m'n vrouw, die sting achter in de Waol (je wit de Waol toch wel?) op een mistigen ochend en toe zag tie een vlooi zitte op d'n Utrechtsen Dom en hij zag 'm 't wit van z'n oge veurdraoie. Dien ome was op de visserij, wit jie wel, en daor deeje ze, jao da's echt gebeurd hoor, da's gien verhaoltjie, een wedstrijd, wie de grôoste leuge kon vertelle, nou jao en da van die vlooi da was de grôoste leuge, daor kon niemand overhêên.

Jao, ik het altaid in de Waol gewôônd, daor waor nou die scheepsbouwer in zit, da was ons huis".

Dus u woonde in de buurt van waar nu de Stichting Streektaal gevestigd is?

"Jao, dat is dan in de nieuwe school, zogezeed, nou da's ok weer zoiets: Die school die wier in 't bos gebouwd, 't bos hiette 't daor, zek mar zegge, en d'r hen nooit gien bome gestaon. Dat he je ok allêen in Langerak, een bos zonder bome, dat he je anders nerreges".

Maar is daar misschien vroeger bos geweest?

"Nou da kin makkelijk, da wit ik ok nie. Vroeger, toe de Batteviere hier waore, toe was 't hier allemaol bos, want je graoft de bome nou nog uit".

Toen was het hier allemaal moeras?

"Nou, nie allemaol moeras, want ze zegge wel dat 't moeras was, mar dat liege ze ok netuulijk, want anders konne d'r nooit zukke (wijst met z'n handen een behoorlijk grote omvang aan!) bome op groeie. Ik het zellef bai de boere gewist en dan deeje we slôôt grave en dan kwam ie die grondbome tege. Die zitte in d'n darrie, zogezeed".

"Anders konne d'r nooit zukke bome op groeie ..."

Hoe zegt u dat nou, "darrie". Zeggen ze hier geen "derrie"?

"Nee, in Langerak zegge ze gewôôn darrie. Dus da zain bome die vergaon zain, nou die zitte onder waoter en dan blaive ze goed. Nou en daor ving ie* (vind je) bome, as ie ze d'r uitgooit en ze blaive 'n halfjaor legge, dan verpulvere ze gewôôn.

Mar d'r hebbe hier vroeger in d'n Alblasserwèèrd zukke bome gestaon hoor. Nou, jij bin toch wel mè main êêns, dat as dà zo was, zek mar zegge, zoas hullie da zeeje, dat d'r dan nie van die grôôte bome op gestaon hadde.

Mar die revier, die het elleke keer beddinge gemaakt, al die hoogtes die je ziet, zek mar zegge, daar liep vroeger de revier en van lieverlee is dà vedder gegaon. Die graof van Holland, die Floris de Vaifde zogezeed, die is pas begonne mit hier die daike an te leggen. Da was "der keer'len god". Da was een man netuulijk, zogezeed, die was veur de werkman, daarom hebbe ze hum ok vermoord".

De omgeving anno 1991

Dus u bent wel geïnteresseerd in geschiedenis?

"Jao, anders kon ik 't toch nooit wete. Je lees wel 's wat en jao, ik het acht jaor school gegaon in de Waol, daar het ik 't geleerd, anders wis ik 't nie. Ik het 't ok mar gehoord van de meester, dus as hai 't geloge het, dan lieg ik 't ok. Jao dat is toch zo, d'r is gien mins meer die 't nao kin gaon.

Ik lees nou hier in de krant da ze een planeet gevonde hebbe, zek mar zegge, die is 100.000 keer grôôter as de aorde; ze wete percies op de kilo af hoe zwaor of tie weegt. Je kin 't haost nie gelove, mar 't staot in 't RD, en as ie da nie gelooft, dan hoevie zo'n krant nie te leze.

Da's ok zo as ze wa vinde, een stukkje bêên of zo. Dan zegge ze, da's uit de oertijd. Of as ze een stêêntje vinde, dan zitte ze te graove en te zoeke en dan zegge ze, da's zoveul duzend of miljoen jaore oud. Jao, ze wete teugewoordig alles percies. Wai nie, wai wete niks. Hullie wete dat. En dan komme ze een paor jaor laoter en dan herroepe ze da weer. De eerste man die zee dat de wereld draoide en dat de zon stil stond die wier opgehange. En toe laoter zeeje ze: 't Schaint toch waor te weze. Hoe lang hebbe ze nie geloofd dat Atlas onder de wereld sting, hee, en dat Diana uit d'n hemel was komme valle. Nou, zo ke je wel deurgaon. Je kin minse alles wais maoke. As ie 't tien keer zegt dan gelove ze 't.

'k Zel je nog 's wa vertelle. D'r was een kèrel in De Poort* (= Nieuwpoort) in d'n ôolog en die kon ok zo ontaord liege. Hai zee: d'r leg een bôt an 't Hoofd en daor ke je kole haole, jao ruile vur wat anders dan, netuulijk. En hai zag d'r zo'n dot gaon, in 't lest viet ie zellef ok een karrechie en hai ging d'r ok op af. 't Is eelijk waor gebeurd. Hai doch, 't kon toch wel 's waor weze. Dus je kin zo liege da je 't in 't end zellef gelooft.

O, as ik an 't vertelle gaot, wai hebbe in d'n ôolog zoveul meegemaakt. Ik het in 't concentraosiekamp gezete, ik het in vier gevangenisgezete, ik bin overal gewist. Nou, dan zie je van alles en je maakt van alles mee. Ik het gewerkt mit Pole en Russe, mit anderande minse. Want 'n dot minse praote d'r nou over een Rus, mar ze hebbe nog nooit gien Rus gezien, gien echte.

Ik bin 24 keer gebomberdeerd, ik bin vier keer afgebrand, da'k niks meer had. Nou dan maak ie nog wel 's wat mee. Want 'n dot minse praote d'r over ôolog, mar ik het vaif daoge in de vuurlinie gezete. Een dot minse wete hêel nie waor ze 't over hebbe. Ik het ok wel 's twee, drie of vier daoge hêel gien ete gehad of gien waoter of niks, as t'r gebomberdeerd wier of zo, dat t'r niks was. En dan zain sommige minse ok nog zo, da ze hêel d'n dag over ete gaon zitte praote, nou dan kraig ie nog gaonde meer honger. 't Is mit een dot dinge zo, 't is een grôt verschil hoe je d'r tegenan kaikt. Mar as ie je èège bang maakt, dan is 't nog veul erger.

Ik het 't geleerd van een ouwe frontsoldaat die '14-'18 meegemaakt had. Die zee teuge main wa je doen mos as t'r een bomberdemint was. Langs de muur gaon legge en as d'r bommegaote zain, in een bommegat kruipe. Ze gooie nooit gien twee bomme in 't zelfde gat, zee die. En, ik het 't nog nooit gezien ok. Ik bedoelt, je mò wete wa je doet. De mêeste die raoke in peniek, die gaon lope. Mar dat is 't domste wa je doen kin. Je mot wat op je laif hebbe, netuulijk. Je mot veuruit al kaike as 't alarm is, da je zegt, as ze gaon gooie, doe'k dat. Nie zomar domweg af gaon zitte wachte tot da ze komme. Mar jao, as minse bang worde dan loop 't er slecht af, want dan doen ze de verkeerde dinge".

U hebt op die manier wel een zekere levenswijsheid opgedaan?

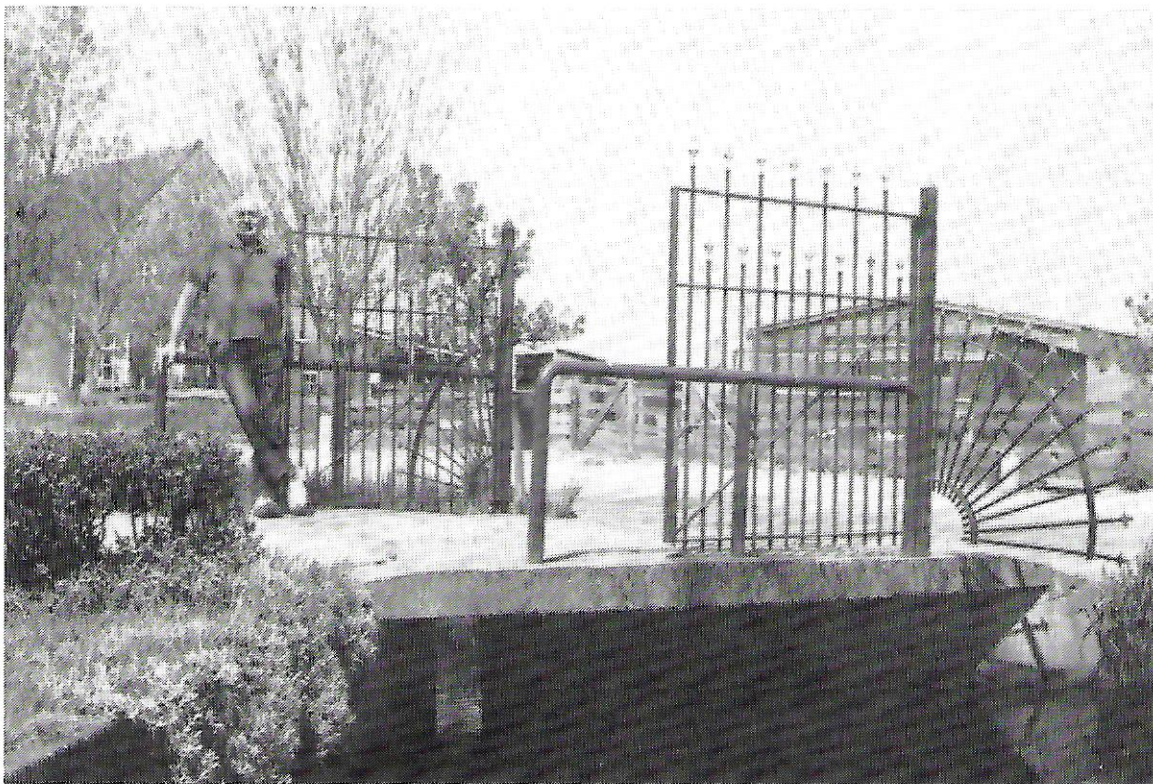
Nou jao, waishaid, och as ie de dinge zellef meegemaakt het dan ke je d'r over meepraote. As ie 't erreges over het, dan ke je zegge, 't is zo en 't is zo, mar as ie d'r zellef bai gewist bin, dan weet jie pas echt hoe 't is".

Met deze wijze woorden wordt ons bezoek aan De Zeeuw afgesloten. We bedanken hem en zijn vrouw voor de genoten gastvrijheid en het prettige gesprek. Buiten gekomen moeten we achteruit van het erf afrijden en over het bruggetje. Dat lijkt moeilijk in het donker, maar dankzij de welgemeende raad van onze gastheer gaat dat prima. Hij zegt:

"As ie nou gewôôn langs die hêëning raidt, dan he je 't altaid goed. Je mò nie overal hêên kaike. Je mò gewôôn over je schoer* (schouder) kaike nao dien hêëning en veur de rest nerreges nao. Nou, en dan blaif ie d'r gewôôn een klèèn indjie vendaon, en dan gaot 't goed. Want je mò nie in de wetering raie netuulijk".

Waarvan akte!

Jan-Arie Bogert

Je mò gewôôn over je schoer kaike nao dien hêëning ...